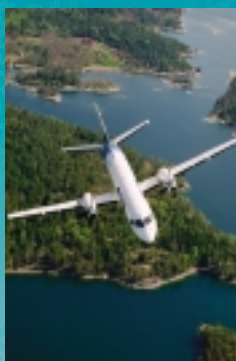

Teollisuus
4-9

Rakentaminen
9

Liikenne
12

Pirkanmaan talous

**Toimialojen nykytila
ja näkymät**

2 2003 lokakuu

Julkaisijat:

Pirkanmaan liitto
Pirkanmaan TE-keskus
Pirkanmaan Yrittäjät ry
Tampereen kauppakamari
Tampereen kaupungin elinkeinokeskus

Pirkanmaan talouden kasvu tasaantunut

Monipuolisuus ase heikentyviä suhdanteita vastaan

Pirkanmaan talouden 1990-luvun puolivälissä alkanut kasvu on uuden vuosituhannen alussa tasaantunut. Alueen monipuolinen elinkeinorakenne toimii kuitenkin puskurina heikentyviä taloudellisia suhdanteita vastaan.

Talouden kehitys on hidastunut koko maassa, mutta maakuntien välinen vertailu osoittaa Pirkanmaan selvinneen kiristyneessä tilanteesta suhteellisen hyvin. Vaikka Pirkanmaan koko teollisuuden liikevaihdon kehitys on laskeva, sekä teollisuuden, kaupan ja palvelujen että ICT-alan, bio- ja hyvinvointialojen liikevaihdot pysyttelivät Pirkanmaalla selvästi maakuntien keskiarvojen yläpuolella vuosina 2000-2002. Pirkanmaan ICT-ala sijoittuu maakuntien välisessä liikevaihtoon perustavassa vertailussa toiseksi Uudenmaan jälkeen, bio- ja hyvinvointialalla sekä kaupan alalla Pirkanmaan liikevaihto on maakunnista korkein. Suomen maakuntien taloutta tarkastellaan sisäasianministeriön julkaisussa Maakuntien suhdannekehitys 2000-2002.

Pirkanmaan monipuolisen elinkeinorakenteen säilyttäminen tulevaisuudessa

edellyttää sekä perinteisen teollisuuden että uusien toimialojen jatkuvaa kehittämistä. Tähän tarvitaan elinkeinoelämän ja koulutus- ja tutkimuslaitosten yhteistyön laajentamista ja vahvistamista sekä riittävästi ammattitaitoista työvoimaa.

Elokuussa 2003 Pirkanmaan työttömyysaste oli 11,9 %. Sekä pitkäaikaistyöttömien että alle 25-vuotiaiden työttömyyden kehitys on laskeva.

Muuttovirta Tampereelle jatkuu

Tampereen väkiluku ylitti 200 000 asukkaan rajan elokuussa 2003. Väkiluvultaan Suomen kolmanneksi suurin kaupunki on kasvanut tasaisesti yli kymmenen vuoden ajan, nettomuutto on keskimäärin 1 800 asukasta vuodessa. Tampere on Helsingin jälkeen Suomen suurin koulutuskaupunki ja Tampereelle muuttaja on useimmiten 20-24-vuotias opiskelija. Pirkanmaalla asuu kaikkiaan 33 608 opiskelijaa.

Eniten Tampereelle tulee uusia asukai-

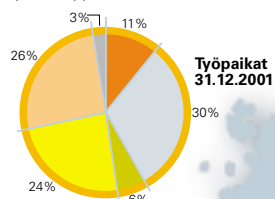
ta Helsingistä. Pääkaupunkiseudun korkeat asumiskustannukset ovat työntekijä, joka on vahvasti vaikuttanut koko Uudenmaan muuttovoiton tasoittumiseen. Keskustan kerrostaloasunnon neliöhinta on Helsingissä lähes kaksinkertainen Tampereeseen verrattuna. Myös toimitilojen vuokrat ovat Helsingissä kaksinkertaiset Tampereen vuokriin nähden.

Ulkomailta Pirkanmaalle muutti 885 asukasta vuonna 2002. Alueella asuu ulkomaisten kansalaisia 6 942, heistä Tampereella 5 223. Suurimmat kansallisuusryhmät ovat venäläiset (19 %), virolaiset (10 %) ja irakilaiset (7 %). Ulkomaalaisten osuus Pirkanmaan väestöstä on 1,6 %, mikä on hiukan alle koko maan keskiarvon. Maakunnan nettosiirtolaisuus on varsin vähäistä verrattuna väkiluvultaan saman suuruiseen Varsinais-Suomeen, jossa ulkomaalaisten osuus väestöstä on 2,4 %.

Vuonna 2002 väestömäärä väheni Ylä-Pirkanmaalla, Luoteis-Pirkanmaalla ja Lounais-Pirkanmaalla.

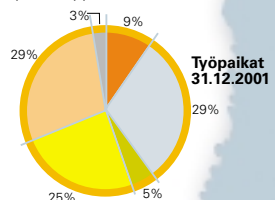
Luoteis-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 16 550 € 2001
nettomuutto -122 2002
asukkaita 29 594 31.12.2002
työttömyysaste 11,0 % 30.6.2003

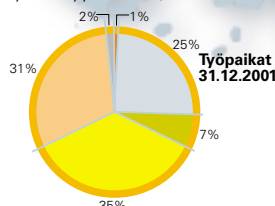
Lounais-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 15 010 € 2001
nettomuutto -62 2002
asukkaita 24 536 31.12.2002
työttömyysaste 11,2 % 30.6.2003

Tampereen seutukunta

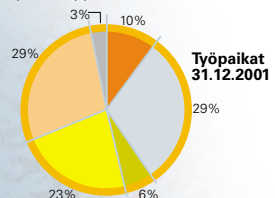
arvonlisäys/asukas 23 249 € 2001
nettomuutto 2847 2002
asukkaita 306 131 31.12.2002
työttömyysaste 13,2 % 30.6.2003

■ BKT yli koko maan keskiarvon
■ BKT alle koko maan keskiarvon

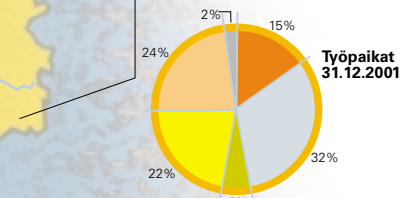
Ylä-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 15 049 € 2001
nettomuutto -317 2002
asukkaita 41 622 31.12.2002
työttömyysaste 12,0 % 30.6.2003

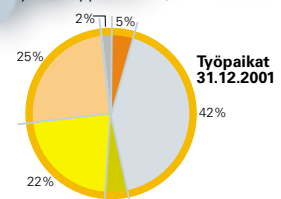
Kaakkois-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 15 431 € 2001
nettomuutto 27 2002
asukkaita 9 963 31.12.2002
työttömyysaste 8,1 % 30.6.2003

Etelä-Pirkanmaa

arvonlisäys/asukas 21 578 € 2001
nettomuutto 172 2002
asukkaita 42 132 31.12.2002
työttömyysaste 12,5 % 30.6.2003

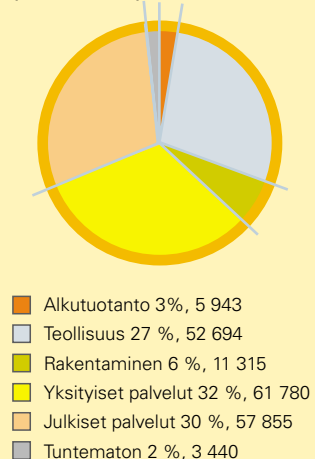

Pirkanmaa

Arvonlisäys/asukas 21 245 €, koko maa 22 841 € 2001
Nettomuutto 2 545 2002
Asukkaita 453 978, 8,7 % koko maan väestöstä 31.12.2002

Yrityksiä Pirkanmaa 25 450, koko maa 291 014 2002

Työpaikat Pirkanmaalla 31.12.2001 (ennakkotieto)

Perustetut ja lopetetut yritykset seutukunnittain 1.1.-30.6.2003

	perustetut	lopetetut	muutos	muutos%
Tampereen seutukunta	693	352	341	51 %
Etelä-Pirkanmaa	82	35	47	43 %
Luoteis-Pirkanmaa	79	46	33	58 %
Kaakkois-Pirkanmaa	18	16	2	88 %
Lounais-Pirkanmaa	55	35	20	64 %
Ylä-Pirkanmaa	73	57	16	78 %
yhteensä	1000	541	459	54 %

Eläköitymisessä alueellisia eroja

Pirkanmaan ennakointipalvelu kuvaa maan ja sen seutukuntien ammattien ikärakennetta ikäkorttien avulla. Korteista voidaan seurata muun muassa suurten ikäluokkien eli 1947-1952 syntyneiden eläköitymisestä aiheutuvaa työvoiman tarvetta.

Ikärakenne on tasapainoinen, kun suurten ikäluokkien osuus työllisestä työvoimasta on noin 15 %. Pirkanmaan seutukunnissa suurten ikäluokkien keskimääräinen osuus työllisistä on 17,5 %. Tampereen seudulla, jossa työskentelee noin 70% koko maakunnan työllisistä, suuret ikäluokat muodostavat

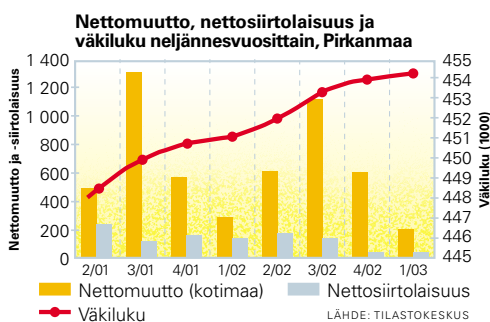
16 % työllisestä työvoimasta ja ikärakenne on siis melko hyvä. Etelä-, Lounais-, Luoteis- ja Ylä-Pirkanmaalla työvoima on melko ikääntynyttä, niissä suurten ikäluokkien osuus työllisistä on 20 %.

Eri ammattiryhmistä suurten ikäluokkien poistuma synnyttää lisätöivoiman tarvetta eniten teollisuuden, rakentamisen ja palvelu-alojen perusammateissa. Pirkanmaan terveydenhuollossa lääkäreiden ja sairaanhoitajien ikärakenne on tasapainoinen, mutta perus-, lähi- ja lastenhoitajien ikärakenne on lievästi ikääntynyt. Pirkanmaan yrittäjistä 78 % on 25 - 54-vuotiaita, suureen ikäluokkaan heistä kuuluu 20 %.

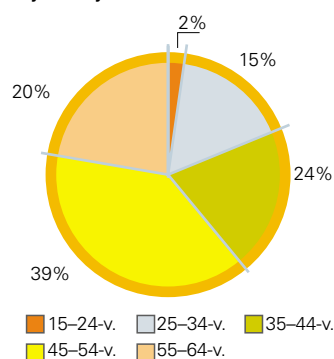
Eläköityminen on Pirkanmaalla voimak-

kainta 2007-2012, jolloin eläkkeelle jää keskimäärin 5 300 henkilöä vuodessa. Samaan aikaan Pirkanmaan nuorten keskimääräinen ikäluokka on vuosittain noin 5 200 henkilöä, josta työvoiman osuus on noin 4 700 henkilöä. Kun alueelle muuttavat otetaan huomioon, työvoima laskennallisesti riittää suurten ikäluokkien poistuman korvaamiseen. Hyvinvointivaltion ylläpitämisen lähtökohta on kuitenkin työllisten määrän lisääminen. Työsäolovuosia on lisättävä koulutusta kehittämällä, alueellista liikkuvuutta ja työperäistä maahanmuuttoa tukemalla sekä yritysten toimintaedellytyksiä parantamalla.

www.pirkanmaanennakointipalvelu.info

Yrittäjien ikäjakauma Pirkanmaalla v.2001

"Tampere on sopivan suuri kaupunki, jossa palvelut pelaavat"

Vuoden 2000 lopussa Tampereen ja pääkaupunkiseudun välillä pendelöi yli 5 000 ihmistä päivässä, kertoo Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto. Junalla Tampereen ja Helsingin välillä kulkee päivittäin yli 300 henkilöä.

Yksi Helsingissä työssä käyvistä tamperelaisista on UPM-Kymmenen tietohallintojohtaja **Jorma Saarikorpi**. Hän asuu viikot kakkosasunnossaan Helsingissä ja matkustaa kotiin viikonlopuiksi, useimmiten omalla autolla.

– Sain vuonna 1995 mielenkiintoisen työtarjouksen, josta en halunnut kieltä-

tyä vain siksi että työ oli Helsingissä. Silti en perheeni kanssa edes harkinnut pääkaupunkiseudulle muuttoa. Omakotitaloa Tampereen Leinolassa ei ollut syytä vaihtaa, lapset olivat jo lähteneet pois kotoa ja vaimolla oli, ja on edelleen, hyvä työpaikka Tampereella, Saarikorpi kertoo.

– Nykyään lähdän yhä useammin ajamaan Tamperetta kohti jo torstai-iltana ja pidän perjantaina "kotikonttoripäivän". Suunnitelmissani on lisätä tätä tehokkaaksi työajaksi osoittautunutta etätöitä, vaikka sekin on muistettava, että pelkästään sähköpostilla ei voi johtaa ketään tai mitään.

Saarikorpi pitää pitkän työmatkan haittana venyviä työpäiviä.

– Kun asuu viikot perheen kanssa eri paikkakunnalla, tulee paikkaita töitä ilta-

myöhään. Muualla asuminen vaatii myös tavallista enemmän Tampereella hoidettavien arkiasioiden järjestelyä ja suunnittelua.

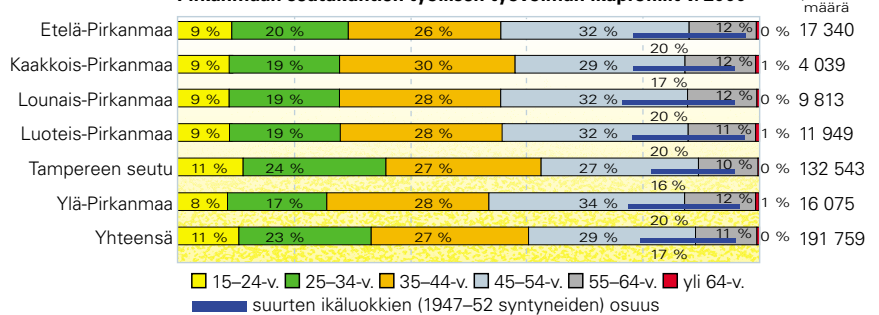
– Tampereella asiat tosin hoituvat helposti ja nopeasti, oli kyse sitten hampaslääkäristä tai paidan ostamisesta. Tampere on sopivan suuri kaupunki, jossa välimatkat ovat kohtuullisia ja palvelut pelaavat.

Saarikorpi on syntynyt ja kasvanut Tampereella.

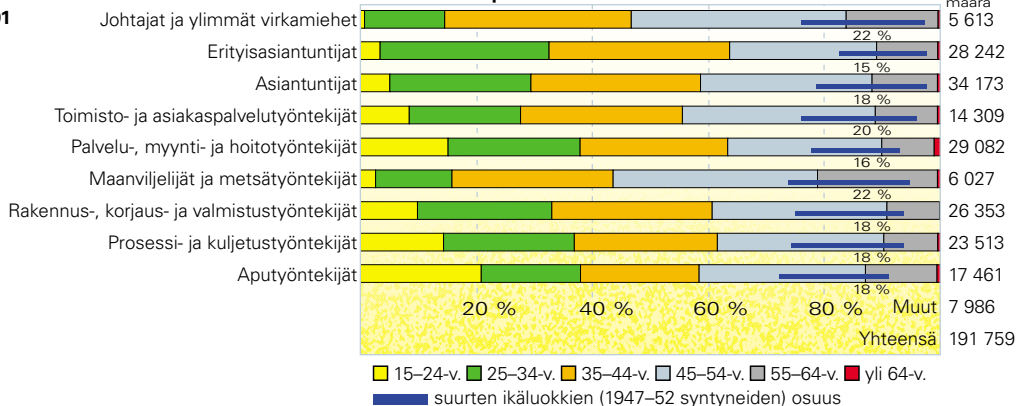
– Kotikaupungissani minulle tärkeintä on vuosien aikana kehittynyt sosiaalinen verkosto.

– Onneksi Helsinkiin ja takaisin pääsee nopeasti ja turvallisesti. Moottoritie vetää hyvin ja junat kulkevat yhä parempaa vauhtia kerran tunnissa kumpaankin suuntaan.

Pirkanmaan seutukuntien työllisen työvoiman ikäprofiilit v. 2000

Ammattien ikäprofiilit Pirkanmaalla v. 2000

Yhteenveto, katsauksen toimialat

Maailman talous

Varovaisen positiiviset tiedot eri puolilta maailmaa viittaavat alkusyksyllä 2003 siihen, että kolme vuotta jatkunut hidas talouskasvu olisi vauhdittumassa.

Yhdysvaltain taloudelle ennustetaan runsaan 2 prosentin kasvua vuonna 2003, seuraavana vuonna kasvun arvioidaan kiihtyvän. Aasiassa etenkin Kiinan talouskasvu jatkuu vahvana. Euroopassa Saksan teollisuustuotannon lasku taittui vuoden 2003 toisella neljänneksellä. EU:n komissio ennustaa euroalueen taloudelle vain 0,6 % kasvua vuonna 2003, seuraavanakin vuonna kasvu jää alle kahden prosentin.

Suomen talous

Suomen talouden ennustetaan kasvavan alle 2 % vuonna 2003. Seuraavana vuonna kasvun arvioidaan olevan noin 2,5 %. Etlan vuoteen 2007 ulottuvassa ennusteessa Suomen tuotannon vuosittaisen kasvun odotetaan pysyvän 2-3 prosentissa. Toimialojen väliset erot ovat vähäisiä ICT-sektorin yltäessä muita parempaan, jopa 6 % vuosikasvuun.

Suomen teollisuustuotanto ajautui lasku-uralle vuoden 2002 puolivälissä, vuoden 2003 alkupuolella tuotanto supistui odotettua enemmän heikon vientikysynnän seurauksena. Syksyllä 2003 teollisuus odottaa kansainvälisen kysynnän lisääntyvän ja tuotannon lähtevän nousuun.

Teollisuuden tietotekniikkainvestoinnit kääntyivät vuoden 2003 alkupuoliskolla kasvuun, mitä pidetään merkinä talouden alkavasta elpymisestä. Vuonna 2003 IT-investointien arvioidaan kasvavan noin 7 %, edellisenä vuonna ne laskivat 9 %. Kiinteiden investointien odotetaan kuitenkin vielä vuonna 2003 supistuvan.

Suomalaisten kuluttajien luottamus oman taloutensa vakauteen on pysynyt hyvänä, mikä pitää yllä kotimaista kysyntää. Yksityisen kulutuksen arvioidaan kasvavan 2,5 % vuonna 2003.

Suomen talouden kehityksen riski on hitaasti elpyvä kansainvälinen talous, joka pitää vientikysynnän vaimeana. Pitkittyvä taantuma vähentää työpaikkoja ja heikentää siten kulutuksen kykyä ylläpitää talouden kasvua.

Pirkanmaan talous

Heikentyneen vientikysynnän seurauksena Pirkanmaan teollisuuden ja rakentamisen tuotanto kääntyi laskuun vuoden 2003 toisella neljänneksellä edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna. Syksyllä 2003 viennin uskotaan vähentävän tuotannon lähtevän uuteen kasvuun.

Palvelualojen myynti kehittyi vuoden 2003 ensimmäisellä puoliskolla ennakoitua heikommin sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Yritykset odottavat taloudellisten suhdanteiden heikkenevän myös vuoden toisella puoliskolla. Vajaa puolet pirkanmaalaisista palveluyrityksistä arvioi kuitenkin myyntinsä kasvavan. Myynnin kasvuvauhdiksi vuodelle 2003 ennustetaan 2 %, mikä vastaa koko maan keskiarvoa.

Pirkanmaan pk-yritykset odottavat taloudellisten suhdanteiden paranevan vuoden 2004 alkupuolella. Alueen pk-yritysten näkymät ovat kuitenkin heikommat kuin koko maassa keskimäärin. Alihankintapohjaisten teollisuusyritysten osuus pk-yrityksistä on Pirkanmaalla suurempi kuin muualla maassa.

Työllisyys

Pirkanmaalla toimii 32 yli 400 työntekijän yritystä. Kesäkuussa 2003 ne työllistivät yhteensä 33 200 henkilöä eli joka kuudes Pirkanmaan työpaikka oli suuryrityksessä. Alueen suurin yksityinen työllistäjä on Nokia, jonka palveluksessa on 3 705 henkilöä.

Teollisuuden palkkasumma laski vuoden 2003 toisella kolmanneksella 0,2 % heikon vientikysynnän seurauksena. Samaan aikaan kaikkien toimialojen palkkasumma nousi 2,6 %.

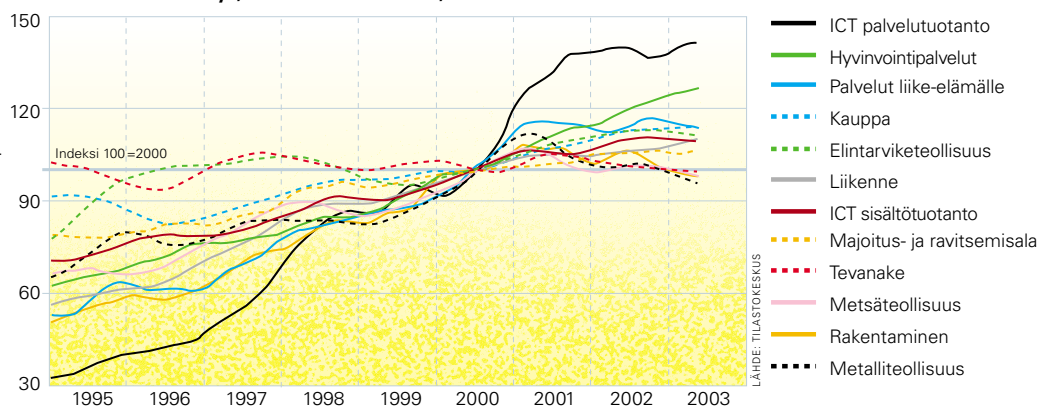
Teollisuus arvioi henkilökunnan määrän laskevan myös loppuvuonna 2003. Palvelualan yritykset eivät odota henkilöstömääriin merkittäviä muutoksia vuoden 2003 aikana.

Julkinen yritysrahoitus

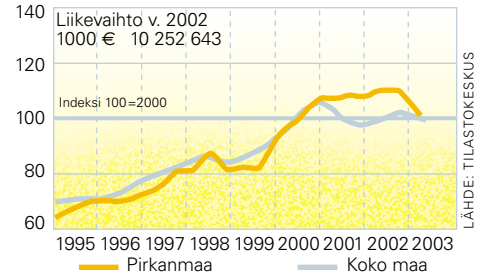
Vuoden 2000 alusta vuoden 2003 elokuun loppuun Pirkanmaan TE-keskus myönsi yritysrahoitusta yhteensä 22,1 miljoonaa euroa. Rahoituksen avulla yrityksissä turvattiin lähes 5 000 työpaikan säilyminen, lisäksi luotiin noin 3 000 uutta työpaikkaa.

Tekes myönsi pirkanmaalaisille yrityksille tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta vuoden 2000 alusta vuoden 2003 kesäkuun loppuun yhteensä 178,6 miljoonaa euroa.

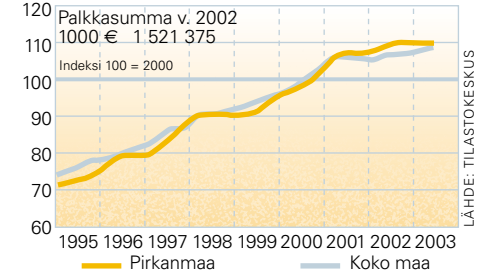
Liikevaihdon kehitys, katsauksen toimialat, Pirkanmaa

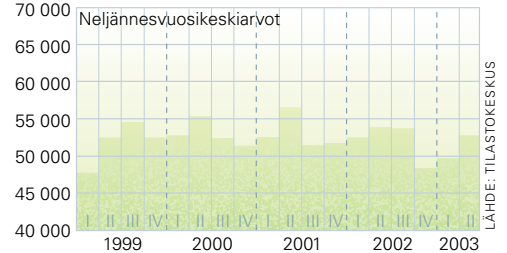
Koko teollisuus, liikevaihdon kehitys

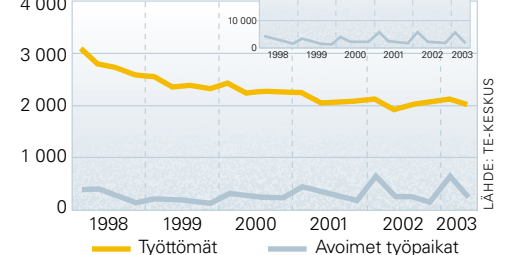
Koko teollisuus, palkkasumman kehitys

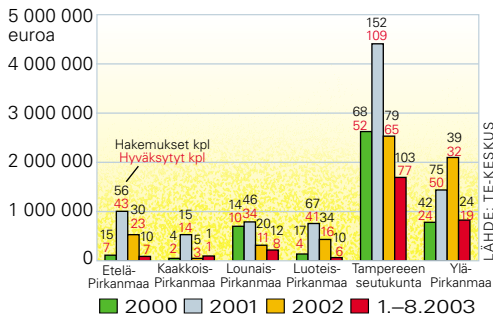
Koko teollisuus, työlliset, Pirkanmaa

Teollisuus, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

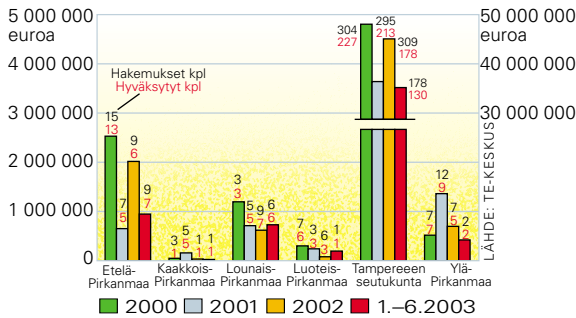

Pirkanmaan TE-keskuksen yritysrahoitus

Vuonna 2001 myönnettyjen yritystukien suuri määrä selittyy päätöksenteon pohjana olevan yritystukilain valmistumisesta 2001. Vuonna 2000 voitiin vanhojen säädösten perusteella myöntää yritystukia vain rajoitetusti. Tampereen seutukunnan korostunut osuus johtuu paitsi yritysten suuresta määrästä myös maakunnallisista toimintaympäristöhankkeista ja Hervannan tavoite 2-ohjelmasta, jotka palvelevat koko Pirkanmaan yrityksiä.

Tekesin yritys- ja tutkimusrahoitus

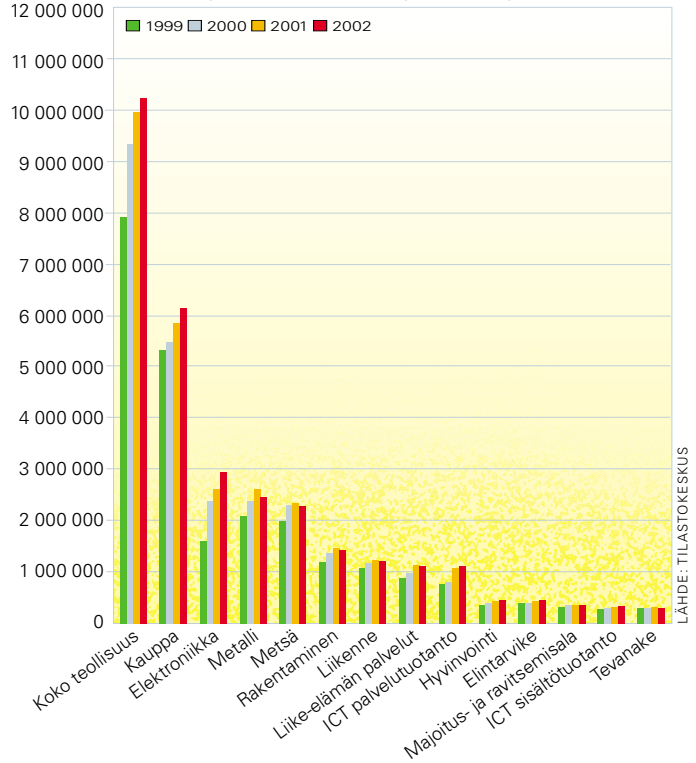
- Toimialojen taloudellisen kehityksen tarkastelussa perustana ovat Tilastokeskuksen kokoamat liikevaihto- ja palkkasummatiedot, jotka Tilastokeskus on toimittanut syyskuussa 2003 julkaisijoiden tilauksesta.
- Kehitystrendikuvaajien uusimmat **liikevaihtotiedot** ulottuvat **toukokuun 2003** loppuun ja **palkkasummatiedot** **kesäkuun 2003** loppuun.
- Laskenta on tehty toimipaikkatasolla, eli monitoimipaikkaisten yritysten Pirkanmaalla sijaitsevat toimipaikat ovat mukana laskennassa. Laskennassa on otettu huomioon

Pirkanmaan maakunnassa aloittaneet ja lopettaneet yritykset ja toimipaikat. Yritysten ja toimipaikkojen lukumäärässä ovat mukana tutkimusaineistossa kaikki liikevaihtoa kyseisenä kuukautena tuottaneet ja palkkojen osalta palkkoja maksaneet yritykset. Viralliset tiedot yritysten ja toimipaikkojen määristä tuottaa Tilastokeskuksen yritysrekisteri. Pääasiallisena lähteenä laskennassa käytetään verohallinnon maksuvalvonta-aineistoa. Uusimpien laskettavien kuukausien osalta yritysten ja toimipaikkojen lukumäärät eivät ole olleet laskentahetkellä vielä

Vertailuvuosi on 2000

Tässä katsauksessa tilastoinnin perusvuosi on vaihdettu vuodesta 1995 vuoteen 2000. Kun aiemmissa Pirkanmaan talouskatsauksissa indeksipistelukujen vuoden 1995 keskiarvo oli 100, nyt keskiarvo on asetettu vuoteen 2000. Vertailuvuosi on siis 2000: jos liikevaihdon indeksipisteluku on esimerkiksi 130, liikevaihdon taso on 30% korkeampi kuin vuonna 2000 keskimäärin.

Liikevaihto, katsauksen toimialat, Pirkanmaa, 1000 €

Pirkanmaan suurimmat yritykset henkilöstömäärällä mitattuna 30.6.2003

Nokia	3 705	Saarioinen	1 650
UPM-Kymmene	2 406	Kone	1 305
Metso	2 242	Nokian Renkaat	1 300
Suomen Posti	2 204	Pirkanmaan Osuuskauppa	1 186
Metsäliitto	2 107	VR-Yhtymä	1 158

Tämä katsaus sisältää seuraavat toimialat:

6 Metall- ja elektroniikkateollisuus	9 Rakentaminen	12 Liikenne
7 Metsäteollisuus	10 Kauppa	13 Palvelut liike-elämälle
8 Elintarviketeollisuus	11 Majoitus- ja ravitsemisala	14 Informaatiosektori
9 Tevanake	11 Hyvinvointipalvelut	15 Osaamiskeskustoimialat

täydellisiä. Tämä aiheuttaa seuraavaan toimialakatsaukseen jonkin verran revisiota eli indeksilukujen muuttumista.

- Työllisten määrää ja työttömyyskehitystä kuvaavat tiedot perustuvat Pirkanmaan TE-keskuksen työvoimatilastoon.
- Tekstin perustana ovat yritysten ja toimialajärjestöjen sekä katsauksen julkaisijoiden arviot ja näkemykset toimialojen kehityksestä ja käytännön liiketoiminnan tulevaisuuden näkymistä.

Katsauksen trendikuvaajien loppuosa saattaa muuttua tulevien kuukausitietojen päivittämisen jälkeen. Viimeisimmän kuukauden korkea tai vastaavasti alhainen havainto ohjaa trendikuvaajan loppupään suuntaa voimakkaasti. Aikasarjan pidentyessä trendikuvaaja pyrkii jatkuvasti tasoittumaan. Graafisten kuvaajien yhteydessä näkyvät liikevaihdot ja palkkasumat ovat Pirkanmaan lukuja.

Metalli- ja elektroniikkateollisuus

Kone- ja metallituoteteollisuus, elektroniikka- ja sähköteollisuus

Metalli- ja elektroniikkateollisuuden liikevaihtokäyrät ovat olleet laskusuunnassa vuoden 2002 puolivälistä lähtien sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

Heikon vientikysynnän takia alan Pirkanmaalla toimivat yritykset odottavat liikevaihdon kehityksen jatkuvan vaisu- na vuoden 2003 loppuun. Lievät merkit maailmantalouden kohentumisesta sekä tilauskannan positiivinen kehittyminen viittaavat siihen, että liikevaihto kääntyisi nousuun vuonna 2004. Vientiyriytysten uhkana on euron vahvistuminen dollariin ja siihen sidottuihin valuuttoihin nähden, mikä heikentäisi hintakilpailukykyä. Heikko maailmantalous on kiristänyt kansainvälisen kilpailun äärimmilleen.

Kotimaan kysynnän ennustetaan jatkuvan hiljaisena vuoden 2003 loppuun.

Metalliteollisuudessa on odotettavissa lomaauksia, sillä alan palkkasumma kasvaa liikevaihtoa nopeammin. Lomautusten määrän arvellaan koko maassa nousevan edellisvuoden tasolle. Heikko talouskehitys heijastuu myös sopimusvalmistajiin ja alihankkijoihin, jotka joutu-

nevat turvautumaan irtisanomisiin, mikäli tilauskannat eivät parane. Negatiivista kehitystä vahvistaa Suomen lähialueilta ja muista halvan työvoiman maista tuleva kilpailu.

Suomen elektroniikkateollisuudesta siirtyä lähivuosina tuhansia työpaikkoja Aasiaan. Vuonna 2001 alan teollisuuden työntekijämäärä oli korkeimmillaan eli 67 000 henkilöä, sen jälkeen määrä on tasaisesti laskenut eikä sen odoteta kääntyvän nousuun. Tuotannon lisäksi yritykset siirtävät Aasiaan, etenkin Kiinaan ja Intiaan, myös tutkimus- ja kehitystyötään. Etlan mukaan t&k-toiminnan kansainvälistyminen tapahtuu nopeammin kuin tuotannon kansainvälistyminen.

Pirkanmaalla metalliteollisuuden yritykset ennakoivat ammattitaitoisista työntekijöistä olevan pulaa 3-5 vuoden kuluttua, kun talouskasvu pääsee vauhtiin. Käsitystä metallialasta fyysisesti raskaana ja likaisena pitäisi hälventää ja saada alalle nykyistä enemmän naistyövoimaa.

Kvaerner Powerin markkina-alue on maailma

Maailmanlaajuisen Kvaerner Powerin kotimarkkina-alue on Pohjoismaat. Muiden markkinoiden painopiste vaihtuu kysynnän ja maailmantalouden kehityksen mukaan.

– Juuri nyt meillä on työn alla isoja projekteja Brasiliaan ja Chileen, kertoo Kvaerner Powerin toimitusjohtaja **Kai Mäenpää**.

– Kuluneen kymmenen vuoden aikana ykkösmarkkina-alueinamme ovat vuorotelleet Pohjois-Amerikka, Kaakkois-Aasia ja Eurooppa. Nyt painopiste on Etelä-Amerikassa ja Aasian markkinat tuntuvat olevan heräämässä. Venäjällä on

tarjolla suuri potentiaali, josta olemme hyvin kiinnostuneita.

Aker Kvaerner -konserniin kuuluva Kvaerner Power valmistaa leiju- ja soodakattiloita, haihduttimia ja ympäristönsuojelulaitteita paperi- ja selluteollisuuden yrityksille sekä voimantuottajille. Kvaerner Powerin kattilatuotanto on keskitetty Tampereelle, tuotannosta 70 prosenttia menee vientiin.

Maailmantalouden heikko kehitys on parin viimeisen vuoden aikana vaikuttanut myös Kvaerner Powerin tilauskantaan ja tulokseen. Tällä hetkellä tilauskanta on kuitenkin hyvä. Mäenpään mukaan yrityksen vahva markkina-asema perustuu vaativien poltto- ja talteenotto-prosessien erikoisosaamiseen.

– Toimimme kapealla markkinasegmentillä ja olemme kaikilla tuotteillamme vahva pelaaja kansainvälisillä markkinoilla.

– Toimintamme kansainvälisyys tarkoittaa projektien kokonaisvaltaista hallintaa ja asiakasyritysten palvelua niiden sijainnista riippumatta.

Kvaerner Powerin tuotannosta alihankinta kattaa yli 50 prosenttia.

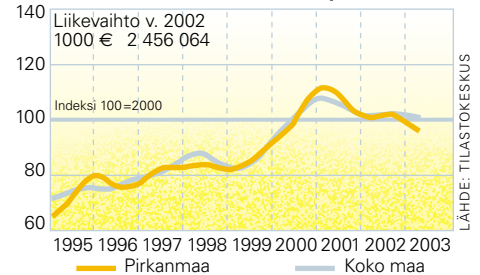
– Kansainvälisissä projekteissa paikallinen alihankinta on usein perusteltua ja kustannustehokkainta. Lähes jokaisessa projektissamme tarvitsemme kuitenkin myös suomalaista alihankintatyötä ja osaamista.

– Ratkaisevaa meille on kokonaistehokkuus eli laadun ja hinnan suhde. Suomen resepti kilpailussa halvan työvoiman maiden kanssa on yksinkertaisesti erikoisosaamisella saavutettu lisäarvo.

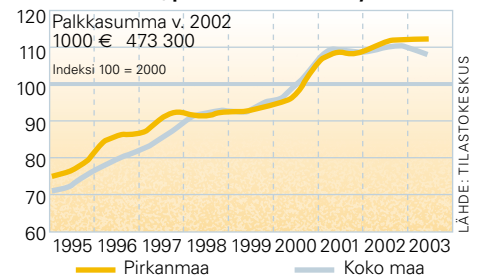
Kvaerner Power työllistää Tampereella noin 500 henkilöä. Mäenpää kertoo, että pätevän työvoiman saanti toimihenkilöpuolelta ei ole toistaiseksi tuottanut vaikeuksia.

– Korkeasti koulutettua henkilöstöä tuntuu löytyvän. Enemmän meitä mietityttääkin, miten saada nuoria pätevätyövoimaa erittäin vaativan hitsaustyön huippuosaajiksi.

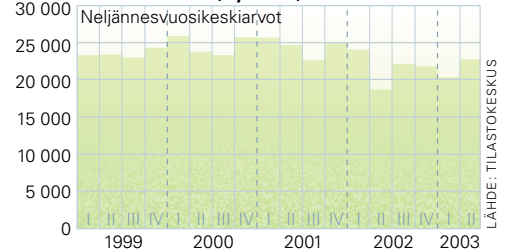
Metalliteollisuus, liikevaihdon kehitys

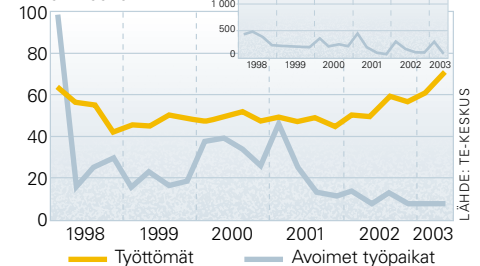
Metalliteollisuus, palkkasumman kehitys

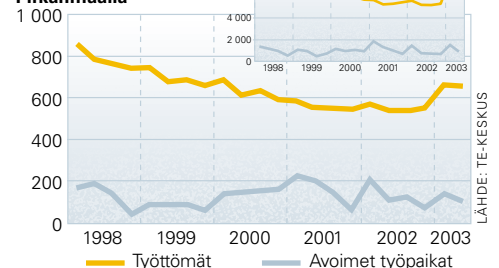
Metalliteollisuus, työlliset, Pirkanmaa

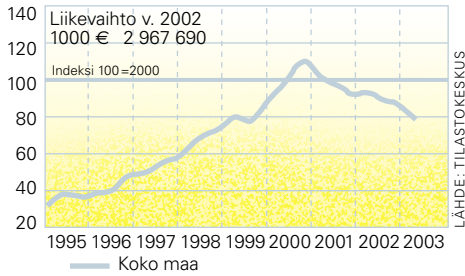
Elektroniikka, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Metalliteollisuus, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

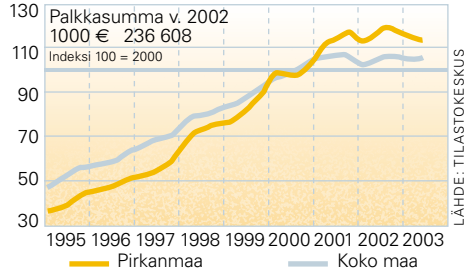

Elektroniikkateollisuus, liikevaihdon kehitys

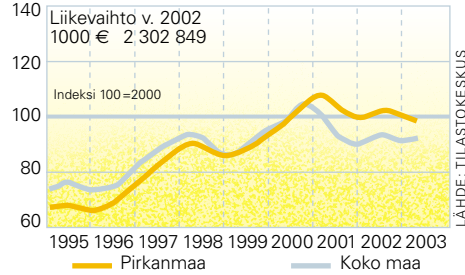

Nokian osuus Pirkanmaan elektroniikkateollisuuden toimialaluokassa on tilastollisesti hallitseva. Tietoturvasyistä Tilastokeskus ei tuota Pirkanmaan elektroniikkateollisuuden liikevaihtotietoja.

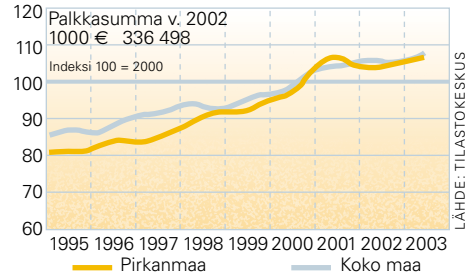
Elektroniikkateollisuus, palkkasumman kehitys

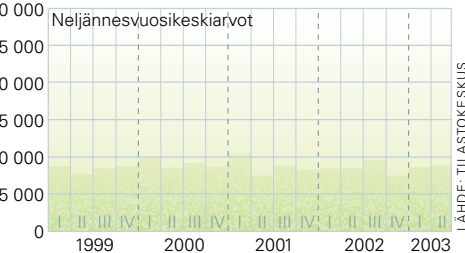
Metsäteollisuus, liikevaihdon kehitys

Metsäteollisuus, palkkasumman kehitys

Metsäteollisuus, työlliset, Pirkanmaa

RAF-LATAC

Metsäteollisuus

Puu- ja paperiteollisuus, kustannus- ja kirjapainotoiminta

Metsäteollisuuden liikevaihdon trendikäyrä on Pirkanmaalla kääntynyt lievään laskuun, koko maan osalta käyrä osoittaa lievää nousua. Palkkasumma nousee sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

Ala arvioi vuoden 2003 liikevaihdon kasvavan 1-1,5 % edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2002 kasvua oli 2 %.

Sahateollisuus kärsii lievästä ylituotannosta. Tilannetta pahentavat Saksan vaisu kysyntä ja vahvan euron heikentämä hintakilpailukyky. Tulevat Itä-Euroopan EU-jäsenmaat muodostavat uhan Suomen sahoille, etenkin jos EU ryhtyy tukemaan niiden sahateollisuutta.

Huonekalujen tuonti Suomeen on kolminkertaistunut 1990-luvun puolivälin jälkeen. Vuonna 2003 tuonin ennustetaan kasvavan 11 % edellisvuodesta, samaan aikaan viennin määrä vähenee 1 %. Kansainvälistyvässä kilpailussa menestymisen edellytyksenä pidetään omaa, yksilöllistä suunnittelua ja tuotekehitystä. Viennin lisääminen vaatii myös alan sisäisen yhteistyön vahvistamista ja kehittämistä. Huonekaluteollisuuden vaikutus Pirkanmaan metsäteollisuuteen

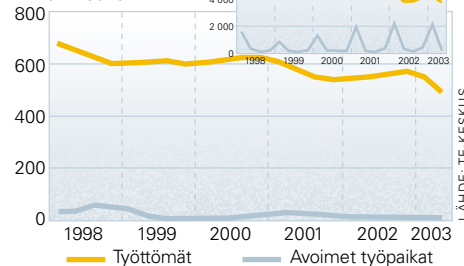
on vähäinen, koska alueella toimii alan yrittäjiä suhteellisen vähän.

Pakkausteollisuuden kotimaista kysyntää on hieman piristännyt vuonna 2002 maahamme saapunut saksalainen päivittäistavarakaupan ketju, joka ostaa osan Suomessa tarvitsemastaan pakkausmateriaalista suomalaisilta valmistajilta. Pakkausteollisuus on siirtämässä osia tuotannostaan Viroom.

Graafisen teollisuuden liikevaihto on kääntynyt laskuun vuoden 2003 aikana eikä heikon kehityksen uskota lähitulevaisuudessa vahvistuvan. Alan viennin supistuminen kiristää kilpailua kotimarkkinoilla. Graafisen teollisuuden tuotannosta menee vientiin noin 20 %, tärkeimmät vientialueet ovat Pohjoismaat, Baltia, Itä-Eurooppa ja Venäjä. Itäisten vientialueiden omavaraisuuden lisääntyminen uhkaa laskea vientiä myös tulevaisuudessa.

Metsäteollisuus ei palkkaa uutta työvoimaa lähitulevaisuudessa. Sahateollisuuden jatkojalostukseen liittyvillä aloilla on kuitenkin pulaa ammattitaitoisista työntekijöistä kuten puusepistä.

Metsäteollisuus, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Georgia-Pacific tekee Pirkanmaalla paperia maailmalle

Georgia-Pacific on maailman toiseksi suurin metsäyhtiö, jolla on 450 tuotantolaitosta eri puolilla maailmaa. Yhtiön Pohjois- ja Itä-Euroopan toimintojen keskus ja päätehdas ovat Nokialla, Ikaalisissa toimii jalostusyksikkö. Yritys valmistaa Pirkanmaalla pehmo-paperituotteita, joista 60 prosenttia viedään Pohjoismaihin, Baltiaan, Venäjälle ja Itä-Eurooppaan.

Georgia-Pacific Finland Oy työllistää Pirkanmaalla noin 450 henkilöä.

– Alueelta on helppo löytää koulutettuja ja tehdastyössä kokeneita työntekijöitä, sanoo Nokian yksikön toimitusjohtaja **Matti Jaakola**.

– Yhtiömme tuotekehityksen keskus sijaitsee Ranskassa. Lisäksi Nokian tehtaalla on oma kehityskeskukseksensä, jonne olemme onnistuneet palkkaamaan prosessiteollisuuden luonteen ja sen vaatimukset ymmärtäviä päteviä asiantuntijoita.

Jaakola kertoo, että Nokian tehtaalla on lisätty kustannustehokkuutta toimintoja ulkoistamalla.

– Lähdimme ulkoistamaan kunnossapitoon liittyviä toimintoja jo 1990-luvun puolivälissä. Onnistuimme lisäämään kannattavuutta

karsimalla ylimääräistä kapasiteettia sieltä, missä työ on mahdollista teettää tehokkaammin ulkopuolisilla.

Kokonaisvastuun Nokian tehtaan kunnossapidosta kantaa nyt ABB, varastoinnin ja lähetystoiminnot hoitaa Nokian trukit Oy, kuljetuksista vastaa muun muassa Ajomestarit Oy. Ruokailusta ja siivouksesta huolehtii ISS Suomi Oy.

Jaakola ei näe kansainvälisen talouden kehityksessä positiivisia merkkejä, joskaan ei negatiivisen kehityksen vahvistumistakaan.

– Valmistamme tuotteita paitsi kuluttajille myös yrityksille kuten hotelleille, ravintoloille ja sairaaloille. Viimeisen vuoden aikana kysynnässämme on tapahtunut siirtymää siten, että suurtalousasiakkaiden kysyntä laskee ja vähittäiskaupan kasvaa.

Georgia-Pacific menestyy kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa jatkuvalla tuotekehityksellä ja toimintojen tehostamisella.

– Tuotemerkkimme Lotus Embo ja Lotus Emilia ovat Suomessa markkinajohtajia. Kehitämme niiden ominaisuuksia jatkuvasti samalla kuin markkinoinnilla vahvistamme niiden kilpailuasemaa niin Suomessa kuin muuallakin.

– Toimintojen kehittämiseksi olemme keskittyneet muun muassa logistiikkaan, jota rationalisoimme yhteistyössä kaupan kanssa. Kustannusten karsiminen merkitsee lopulta säästöä myös kuluttajalle.

Elintarviketeollisuus

Elintarvikkeiden ja juomien valmistus

Elintarviketeollisuuden liikevaihto kääntyi vuoden 2003 alussa laskuun koko maassa, Pirkanmaalla hiukan koko maata loivemmin. Palkkasumma on Pirkanmaalla lievässä kasvussa, koko maan osalta se on tasaantunut.

Loppuvuodelle 2003 ala odottaa niukkaa kasvua, sillä kuluttajien luottamus omaan talouteensa pitää kysynnän kohtuullisena. Päivittäistavarakaupan tiukka hintakilpailu lisää elintarviketeollisuuden sisäistä kilpailua ja laskee alan myyntihintoja.

Suomen elintarviketuotannosta menee vientiin vain murto-osa, lähinnä jalostusasteeltaan alhaisia volyymituotteita. Tuontia lähialueilta ei pidetä uhkana, koska niiden elintarvikkeet eivät vastaa suomalaisten makutottumuksia.

Leipomotuotteissa ruokaleivän kysyntä on kasvanut, kahvileipä- ja

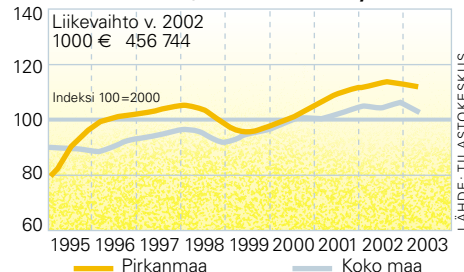
konditoriatuotteiden puolestaan laskunut. Makeissa leivonnaisissa kulutus suuntautuu raakapakasteisiin, joista osa tuodaan ulkomailta.

Ketjuuntuminen alan suurten yritysten kanssa tarjoaa pk-leipomoyrityksille mahdollisuuden päästä mukaan valtakunnalliseen kilpailuun, mutta alalla menestyvät myös pienet paikalliset yritykset.

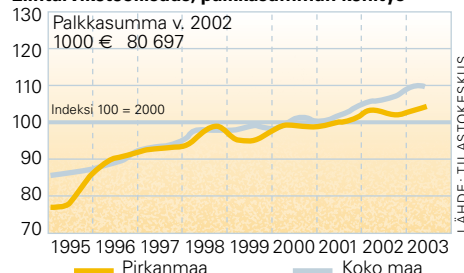
Elintarvikkeiden alkutuotanto kärsii epävarmuudesta, joka aiheutuu EU:n keskeneräisestä maatalouspolitiikan uudistuksesta. Neuvottelujen tulokset vaikuttavat merkittävästi alan suomalaisten yritysten investointihalukkuuteen ja tuotannon tulevaan kehitykseen.

Elintarviketeollisuudella ei ole lähitulevaisuudessa tarvetta palkata lisää työvoimaa.

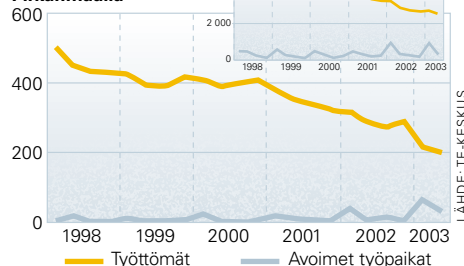
Elintarviketeollisuus, liikevaihdon kehitys

Elintarviketeollisuus, palkkasumman kehitys

Elintarvike, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

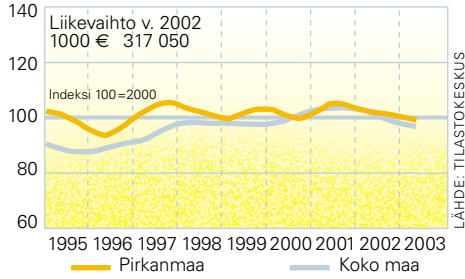

Tevanake ja elintarviketeollisuus^{*)}, työlliset, Pirkanmaa

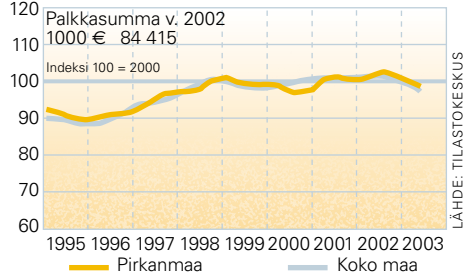

^{*)} Tilastoteknisistä syistä samassa toimialaluokassa

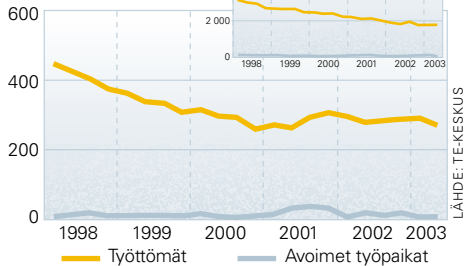
Tevanake-teollisuus, liikevaihdon kehitys

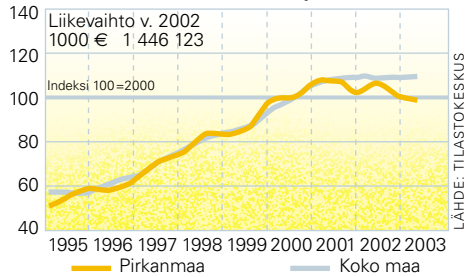
Tevanake-teollisuus, palkkasumman kehitys

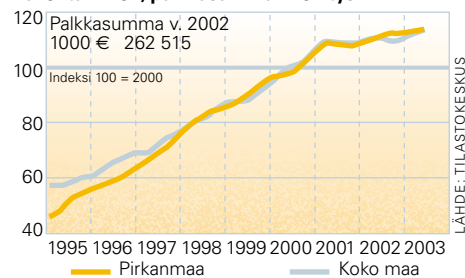
Tekstiili- ja vaateusteollisuus, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

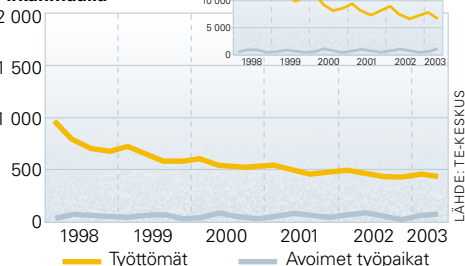
Rakentaminen, liikevaihdon kehitys

Rakentaminen, palkkasumman kehitys

Rakentaminen, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Tekstiili-, vaateus-, nahka- ja kenkäteollisuuden liikevaihdon vuonna 2002 alkanut lasku jatkuu sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Myös palkkasumma laskee.

Viennistä riippuvainen vaateusala kärsii Euroopan ja etenkin Saksan heikosta taloudesta. Jos syksyn 2003 varovaisen positiiviset merkit EU-talouden elpymisestä pitävät paikkansa, alan liikevaihto voi kääntyä nousuun keväällä 2004. Työvaatteiden ja -jalkineiden osalta liikevaihdon kehitys on sidoksissa kotimaisen teollisuuden ja rakentamisen suhdanteisiin.

Kotimaisen kulutusksynnän ansiosta tekstiiliteollisuuden lankapohjaisen tuotannon eli eluosten ja sukkiin liikevaihto pysynee lähitulevaisuudessa nykytasolla. Teknisten tekstiilien kuten paperikoneviirien liikevaihdon kehitys on epävarmaa, sillä se määräytyy pape-riteollisuuden kansainvälisten suhdanteiden mukaan.

Vaatteiden ja kenkien tuotantoa siirryy Suomesta lähialueille ja muihin halvan työvoiman maihin. Alan suoma-

lainen yritys voi menestyä kilpailussa erikoistumalla vähäisen kilpailun ja kapean markkinan erikoistuotteen valmistukseen. Myös investoinnit korkealuokkaiseen suunnitteluun ja näkyvään markkinointiin voivat avata laajat kansainväliset markkinat, mutta hinta-laatu-suhteen asettaminen kohdalleen vaatii silloinkin tuotannon ainakin osittaista siirtämistä ulkomaille.

Suomen jalkinevalmistus on muuttumassa sesonkiluonteiseksi. Kevät- ja kesäkenkien valmistuksessa kotimainen tuotanto ei pysty kilpailemaan halpatuonnin kanssa hinnassa tai toimistusten nopeudessa. Syksy- ja talvijalkineissa kotimaisen tuotannon vahvuksia ovat tietotaito ja korkealuokkaiset materiaalit. Niiden avulla valmistetaan ilmastomme vaatimia jalkineita, joille riittää kotimaassa kysyntää. Sesonkeja tasoi- taakseen yritykset erikoistuvat esimerkiksi työjalkineisiin tai ongelmajalkaisten palveluun.

Koulutusta toimialalle on riittävästi eikä työvoimapolua ole odotettavissa.

Rakentaminen

Asunto- ja toimitilarakentaminen, maa- ja vesirakennus

Rakentamisen liikevaihto kääntyi Pirkanmaalla laskuun vuoden 2002 puolivälissä, koko maan liikevaihtokäyrä osoittaa tasaista kehitystä. Palkkasumma nousee sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

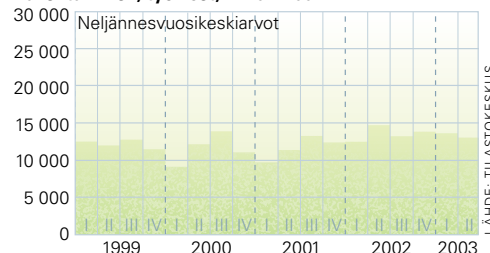
Toimitilarakentaminen, julkinen rakentaminen ja maanrakennus ovat Pirkanmaalla vähentyneet vuodesta 2002 saakka. Vain asuntotuotanto ja korjausrakentaminen ovat lisääntyneet, ne eivät kuitenkaan jaksavat vetää alan liikevaihtoa kasvuun.

Kuluttajien luottamus oman taloutensa vakauteen sekä asuntolainojen alhainen korkotaso pitävät asuntojen kysynnän korkealla myös lähitulevaisuudessa. Uhkana ovat teollisuuden irtisanomiset, joiden yleistymisen merkitsisi kuluttajien lainanottohalukkuuden vähenemistä. Pirkanmaalla uusien asuntojen tarvetta lisää muuttovoiton seurauksena kasvava asukasmäärä.

Toimisto- ja teollisuusrakentaminen eivät Pirkanmaalla näytä elpymisen merkkejä. Uusia liikekeskuksia on suunnitteilla ja niiden rakennustöiden odotetaan käynnistyvän 2004-2005. Ainoa merkittävä julkisrakentamisen hanke on Tampereen läntinen ohikulkutie, joka aloitetaan 2004. Tiestön kehittämiseen liittyviä pienempiä rakennushankkeita on Pirkanmaalla lähivuosina alkamassa useita.

Alan palkat vaihtelevat matala- ja korkeasesonkien mukaan. Rakennustöiden jakaminen nykyistä tasaisemmin ympäri vuoden toisi rakennuttajille kustannussäästöjä. Alalla ei toistaiseksi ole työvoimapolua, mutta jos asuntorakentamisen taso säilyy nykyisellään ja muu rakentaminen samalla elpyy, työvoiman rekrytointi vaikeutuu nopeasti. Eläköityminen on alalle lähivuosina väistämätön ongelma.

Rakentaminen, työlliset, Pirkanmaa

Kauppa

Tukkukauppa, vähittäiskauppa, moottoriajoneuvojen ja polttoaineiden kauppa

Kaupan trendikäyrä osoittaa kasvun Pirkanmaalla tasoittuneen, mutta pysyttelevän koko maan keskiarvon yläpuolella. Palkkasumma jatkaa kasvuaan sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

Vähittäiskaupan myynti kääntyi koko maassa laskuun kesällä 2002 ja laskeva kehitys on jatkunut vuoden 2003 puoliväliin asti. Kotitalouksien luottamus oman taloutensa vakauteen sekä tuloveron alentaminen tukevat kuitenkin kysynnän kasvua. Kotitalouksien ostovoiman ennustetaan vuonna 2003 hiukan kasvavan edellisvuodesta, minkä perusteella Kaupan Keskusliitto arvioi myynnin kokonaiskasvuksi 2 % vuodelle 2003. Luvussa ei ole mukana autokauppaa.

Päivittäistavarakaupan myynti kasvoi vuoden 2003 ensimmäisellä puoliskolla sekä Pirkanmaalla että koko maassa 0,9 %. Kasvun selvän hidastumisen aiheuttaa hintojen nousun pysähtyminen ja jopa osittainen lasku kiristyneen kilpailun seurauksena. Alan myyntivolyymit ovat kuitenkin kehittyneet kohtuullisesti.

Kaupan omien tuotemerkkien osuus vähittäiskaupan myynnistä on Suomessa selvästi alhaisempi kuin teollisuusmaissa keskimäärin. Kaupan tuotemerkit ovat kuitenkin lisääntyneet nopeasti sen jälkeen, kun saksalainen omilla tuotteillaan kilpaileva kauppa-

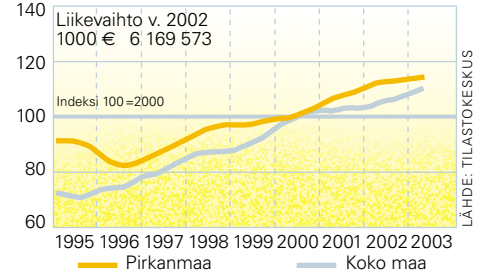
tuli Suomen markkinoille 2002.

Vähittäiskauppa on toistaiseksi löytänyt Pirkanmaalla työvoimaa opiskelijoiden keskuudesta. Eläköitymisen seurauksena vakinaisen työvoiman saannin nähdään asteittain vaikeutuvan.

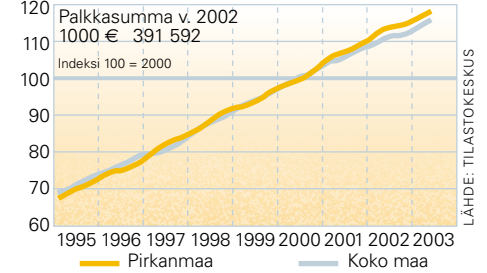
Tukkukaupan myynti on ollut koko maassa laskusuuntainen vuoden 2002 alusta lähtien ja vuonna 2003 kasvu on edelleen hidastunut. Kaupan Keskusliitto ennustaa tukkukaupan kasvuksi koko maassa 1 %. Luku ei sisällä autokauppaa. Teknisen tukkukaupan myynnin arvioidaan vuonna 2003 laskevan 1-2 % teollisuuden alhaisen investointitason vuoksi.

Moottoriajoneuvojen kauppa lähti Suomessa voimakkaaseen nousuun toukokuussa 2003, kun autoveron alennus astui voimaan. Autojen myynti on kasvanut vuonna 2003 edellisvuoteen verrattuna noin 24 % sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Epävarmojen taloudellisten suhdanteiden vuoksi moottoriajoneuvojen myynnille ennustetaan vuodelle 2004 maltillista 4 % kasvua. Suomen autokannan kasvun seurauksena alalle on syntynyt työvoimapula. Lisää henkilöstöä tarvitaan niin korjaamoihin ja varaosaliikkeisiin kuin automyymälöihin. Pirkanmaalla alan yritykset kouluttavat itselleen työvoimaa yhteistyössä alueen koulutusorganisaatioiden kanssa.

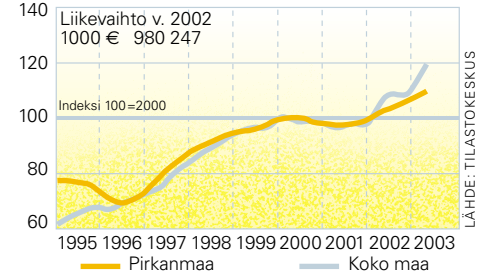
Kauppa, liikevaihdon kehitys

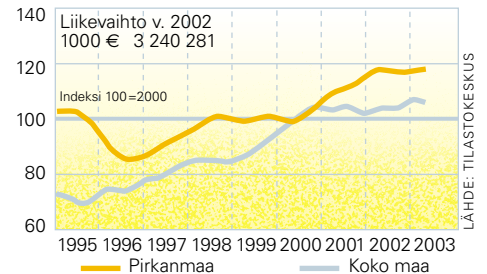
Kauppa, palkkasumman kehitys

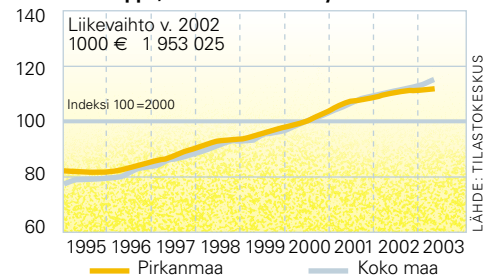
Moottoriajoneuvojen ja polttoaineiden kauppa, liikevaihdon kehitys

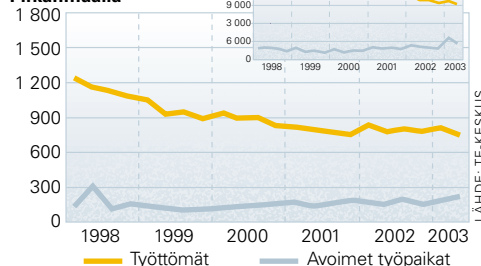
Tukkukauppa, liikevaihdon kehitys

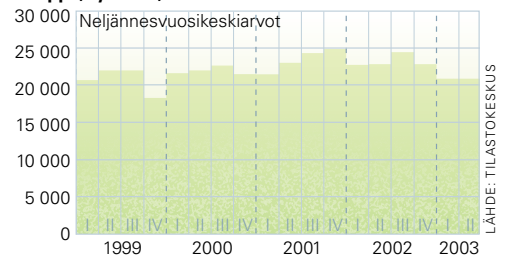
Vähittäiskauppa, liikevaihdon kehitys

Kauppa, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

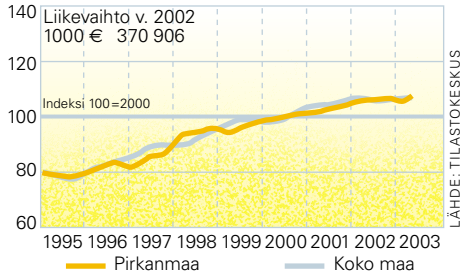

Kauppa, työlliset, Pirkanmaa

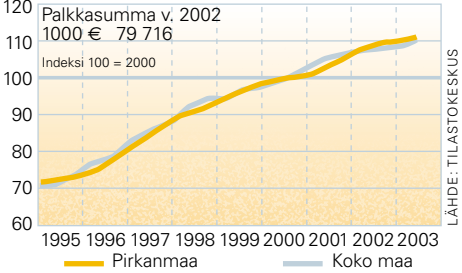

Majoitus- ja ravitsemisala

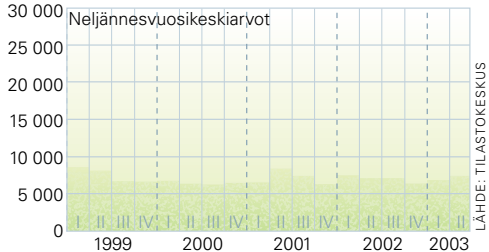
Majoitus- ja ravitsemisala, liikevaihdon kehitys

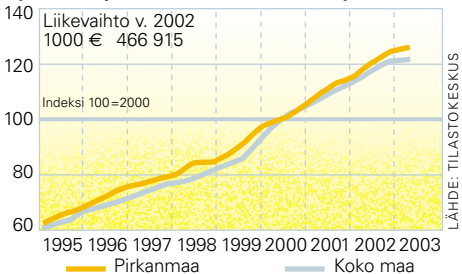
Majoitus- ja ravitsemisala, palkkasumman kehitys

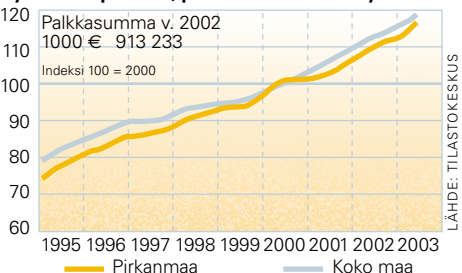
Majoitus- ja ravitsemisala, työlliset, Pirkanmaa

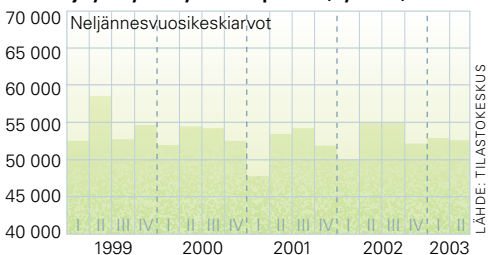
Hyvinvointipalvelut, liikevaihdon kehitys

Hyvinvointipalvelut, palkkasumman kehitys

Julkiset ja yksityiset hyvinvointipalvelut, työlliset, Pirkanmaa

Majoitus- ja ravitsemisalan liikevaihtokäyrä osoittaa tasaista kehitystä sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Palkkasummakäyrän lievä nousu jatkuu.

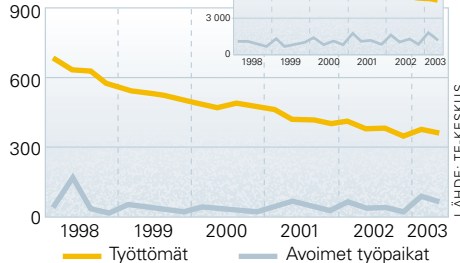
Heikot taloudelliset suhdanteet heijastuvat alalle yrityssektorin asiakkaiden vähenemisenä, mikä näkyy Pirkanmaalla ravintoloiden asiakasmäärien laskuna. Majoituksen liikevaihdon odotetaan loppuvuodesta 2003 hiukan kasvavan, ravitsemisalan liikevaihto on laskusuuntainen.

Vuonna 2003 kotimaan matkailu pirstui Irakin sodan ja sars-epidemian vuoksi. Tampere on Suomen suosii-

tuimpia perhematkailukohteita, joten vapaa-ajan matkailun osalta vuosi oli majoituslalle hyvä. Hotellien käyttästä oli Tampereella heinäkuun 2003 lopussa 62,1 %, Pirkanmaalla 54,4 %. Tampereella käyttästä kasvoi edelliseen vuoteen verrattuna 4,8 %, Pirkanmaalla 2,1 %. Samaan aikaan koko maassa hotellien käyttästä oli 52 %, missä on laskua 2,7 % edelliseen vuoteen verrattuna. Vuoden 2003 aikana Tampereella avattiin yksi uusi hotelli ja otettiin käyttöön kylpylähotellin laajennus. Lisää hotelleja on suunnitteilla.

Myös ravintoloiden lukumäärä Tampereella kasvaa edelleen. Vuosina 2000-2003 Tampereelle on perustettu 12 uutta ravintolaa, kun esimerkiksi Helsingissä ja Turussa ravintoloiden määrä on kääntynyt vuoden 2003 aikana laskuun. Alan kilpailu Tampereella kiristyy etenkin ylimmän hintaluokan ravintoloiden keskuudessa, sillä c-anniskeluoikeuksien ravintoloista on vuosina 2001-2003 siirtynyt a-anniskeluoikeuksiin 21 ravintolaa. Ravitsemisalalla kilpailu osaavasta työvoimasta jatkuu, etenkin keittiöhenkilökunnan rekrytointi on vaikeutunut.

Majoitus- ja ravitsemisala työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Hyvinvointipalvelut

Mm. sosiaali- ja terveyspalvelut, perus- ja ammatillinen koulutus, useita muita julkisia ja yksityisiä palveluja

Yksityisten hyvinvointipalvelujen liikevaihto kasvaa Pirkanmaalla hiukan koko maata nopeammin, myös alan palkkasumma kasvaa Pirkanmaalla ja koko maassa.

Yksityisistä sosiaalipalveluista valtaosa koostuu erilaisista palveluasumisen muodoista. Yksityisiä sosiaalipalveluyrityksiä oli Pirkanmaalla vuoden 2001 lopussa 124 ja ne työllistivät noin 390 henkilöä. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 15 500 miljoonaa euroa, mikä on 6 % koko maan sosiaalipalvelujen keskimääräisestä tuotannosta. Vuoteen 2000 verrattuna alan liikevaihto kasvoi Pirkanmaalla 40,5 % ja henkilöstön määrä 64 %. Sosiaalipalveluyritysten suhteellinen kasvuvauhti on ollut Pirkanmaalla no-

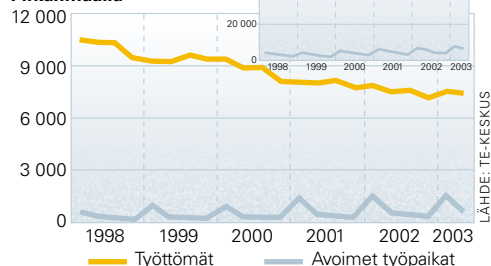
peampaa kuin koko maassa keskimäärin, yksi syy tähän on Pirkanmaan alhainen lähtötaso eli alan yrityksiä oli alueella 1990-luvun puolivälissä selvästi vähemmän kuin koko maassa keskimäärin. Kun Tampereen kaupunki ja maakunnan muut kaupungit ja kunnat ryhtyivät ulkoistamaan palvelujaan, ala kääntyi voimakkaaseen kasvuun.

Yksityisiä terveyspalveluja tuottavia yrityksiä toimi Pirkanmaalla vuoden 2001 lopussa noin 1 000, työntekijöitä niissä oli hiukan yli 1 500. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 100 000 miljoonaa euroa, missä on kasvua edelliseen vuoteen 9 %. Koko maan terveyspalvelujen liikevaihdosta Pirkanmaalla tuotettiin 8,5 %. Yksityisiä terveyspalveluja tarjoavat muun muassa yksityiset sairaalat, lääkäriasemat, hammashoitolat ja laboratoriot.

Pirkanmaan kaupungit ja kunnat suunnittelevat sosiaalipalvelujen ulkoistamisen lisäämistä ja alan yritykset odottavat liikevaihdon kasvun jatkuvan vuosina 2003-2004. Tampereen kaupunki valmisteleekin palvelusetelin käyttöönottoa vanhusten kotipalvelussa.

Toimialalla on pulaa ammattitaitoisesta työvoimasta.

Hyvinvointipalvelut, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Liikenne

Maa-, vesi- ja ilmailiikenne, liikennettä palveleva toiminta, posti- ja teleliikenne

Pirkanmaalla liikenteen liikevaihto kääntyi vuoden 2003 alun aikana kasvuun, samaan aikaan koko maassa alan liikevaihto kääntyi lievään laskuun. Palkkasumman nousu tasaantui sekä Pirkanmaalla että koko maassa.

Halpalentoyhtiö Ryanair aloitti liikennöinnin Tampereelta Tukholmaan huhtikuussa 2003, minkä seurauksena Tampere-Pirkkalan lentokentän matkustajamäärät lähtivät voimakkaaseen kasvuun. Elokuun 2003 loppuun mennessä kasvua kertyi edellisvuoteen verrattuna noin 17 %, samaan aikaan koko maassa matkustajamäärät laskivat.

Vuodelle 2004 Ilmailulaitos ennustaa Tampere-Pirkkalan kentän matkustajamääriin 15 % kasvua. Syksyllä 2003 Ryanair aloittaa lennot Tampereelta Lontooseen ja tamperelainen yhtiö Söder Airlines avaa reitit Kittilään, Ouluun ja Tallinnaan. Kaikki neljä yhteyttä ovat Tampereelle uusia.

Monipuoliset suorat lentoyhteydet palvelevat alueen elinkeinoelämää. Kasvavan Tampere-Pirkkalan kentän kehittämistarpeet tuleekin ratkaista kysynnän ja tarjonnan perusteella, ei aluepoliittisilla päätöksillä.

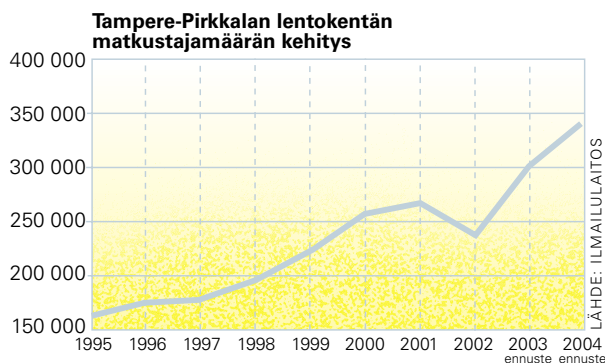
Rautatieliikenteessä matkustajamää-

rät Tampereen ja Helsingin välillä ovat jatkaneet kasvuaan. Pendolino-junan liikennöinti kaupunkien välillä vie matkustajien määrän vuonna 2003 arviolta viiden prosentin nousuun edellisvuoteen verrattuna, mikä merkitsee lähes miljoonaa matkustajaa vuodessa.

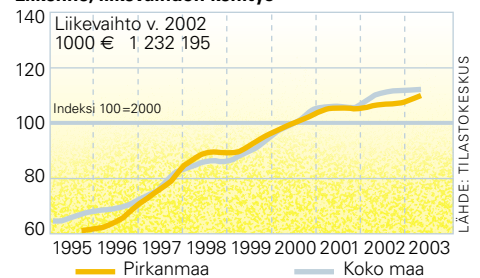
Linja-autoliikenteen matkustajamäärät Tampereen ja Helsingin välillä ovat kasvaneet tasaisesti 1990-luvun puolivälistä lähtien. Tampereen ja sen ympäristökuntien sisäisessä liikenteessä matkustajien määrä lisääntyy asukasluvun kasvun seurauksena.

VR:n tavaraliikenteen kuljetukset ovat lisääntyneet vuoden 2003 kuluessa sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Tämän perustella talouden elpyminen näyttäisi alkaneen ja odotukset ensi vuodelle ovat positiiviset.

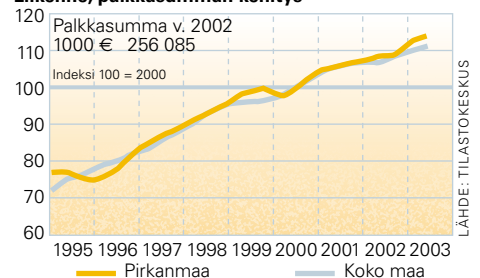
Teitä pitkin kulkevan rahtiliikenteen tavarakuljetusten määrä pysyy arvion mukaan Pirkanmaalla vuonna 2003 ennallaan. Maansiirtoon liittyvien kuljetusten määrän ennustetaan hiukan laskevan, mutta lähtevän kasvuun vuonna 2004, jolloin aloitetaan muun muassa Tampereen läntisen ohitustien rakennustyöt.

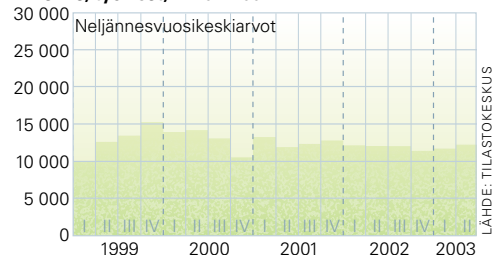
Liikenne, liikevaihdon kehitys

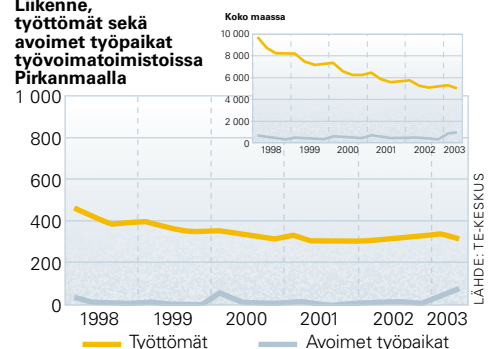
Liikenne, palkkasumman kehitys

Liikenne, työlliset, Pirkanmaa

Liikenne, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Palvelut liike-elämälle

Mm. sijoitus- ja kehitysyhtiötoiminta, pankit, tietojenkäsittely, kiinteistöpalvelut, kirjanpito-, lakiasia- ym. asiantuntijapalvelut, mainospalvelut, henkilöstön vuokraus

Liike-elämän palvelujen liikevaihdon kehitys on tasaantunut vuoden 2003 alun aikana. Palkkasumman trendikäyrä nousee Pirkanmaalla koko maata jyrkemmin.

Palvelutyönantajien liiton mukaan myynnin kasvu hidastuu vuonna 2003. Alan yritykset arvioivat kasvuksi keskimäärin 2 %. Voimakkainta kasvua ennustetaan kiinteistöpalveluille, sosiaali- ja terveystalouden palveluille sekä henkilöstöpalveluille.

Mainostoimistot ennakoivat myyntikatteensa laskevan vuonna 2003 edellisvuoteen verrattuna, vuodelle 2004 odotetaan nolllakasvua. Pirkanmaalla on selvitty alan heikosta taloudellisesta kehityksestä koko maata paremmin. Tampereen mainostoimistojen myyntikatteesta pääkaupunkiseudun osuus on 40 %, muita merkittäviä markkina-alueita ovat Pohjanmaa ja Keski-Suomi. Alan kilpailu kansainvälistyy, kun suomalaiset toimistot ketjuuntuvat ulkomaalaisten yritysten kanssa. Mainostoimistot ennustavat työntekijämääränsä laskevan vuosina 2003-2004.

Asianajotoimistot odottavat liikevaihdon kehittyvän positiivisesti vuonna 2003. Seuraavalle vuodelle ei ennusteta suuria kysynnän muutoksia. Kansainvälisiä asioita hoitavat toimistot joutuvat yhä useammin kilpailemaan asiakkaista globaaleilla markkinoilla. Työvoiman saavuus on Pirkanmaalla vaikeutunut.

Kiinteistöpalvelujen liikevaihdon arvioidaan kehittyvän positiivisesti sekä vuonna 2003 että 2004. Kasvua odotetaan muun muassa julkisen sektorin

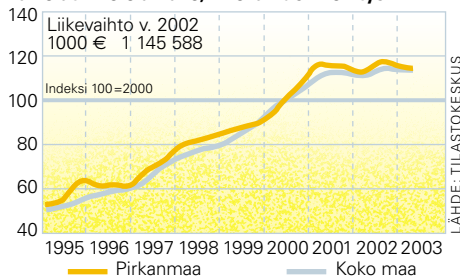
palvelujen ulkoistamisen seurauksena. Uusiin ja peruskorjattuihin rakennuksiin tarvitaan huoltomiehiksi talotekniikan ammattilaisia perinteisten talonmiesten lisäksi. Pula ammattitaitoisista siivoojista näyttäisi hidastavan alan kasvua. Työvoimaa palkataan lisää ja ulkomaalaisten määrä alalla kasvaa.

Rakentamista palvelevat suunnittelutoimistot ennakoivat liikevaihdon kasvua talonrakennuksen sekä tie- ja vesihuollon suunnittelussa. Teollisten tilojen suunnittelun osalta kysynnän ei ennusteta kasvavan ainakaan vuonna 2003. Alaa uhkaa pula LVI-, sähkö- ja prosessitekniikan ammattilaisista.

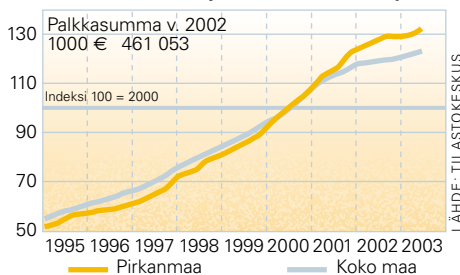
Henkilöstön vuokraus- ja rekrytointipalvelujen liikevaihdon noin 10 % kasvu vuonna 2003 ylitti odotukset. Positiivisen kehityksen odotetaan jatkuvan vuonna 2004, sillä ala on Suomessa suhteellisen nuori ja kasvupotentiaalia riittää. Suurin kysyntä on taloushallinnon osaajista kuten kirjanpitäjistä ja palkanlaskijoista. Lähitulevaisuudessa logistiikka-alan osaajien kysynnän odotetaan lisääntyvän. Kaiken kaikkiaan kilpailu osaavasta työvoimasta Pirkanmaalla kiristyy.

Tampereella on vuodesta 2001 ollut toimistotiloista ylitarjontaa, joka ei kuitenkaan enää vuonna 2003 ole lisääntynyt. Kiinteistönvuokrausyhtiöt näkevät tilanteen pysähtyneen ja odottavat käännettä parempaan. Alan liikevaihdon ennakoidaan lähtevän nousuun vuonna 2004 ja kasvavan voimakkaasti vuonna 2005. Työvoiman määrään ei lähitulevaisuudessa odoteta muutoksia.

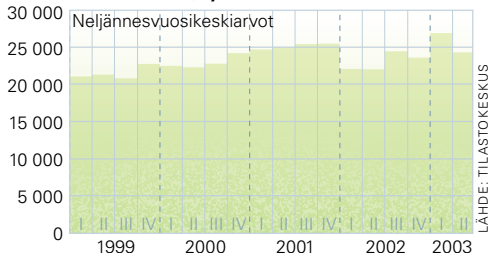
Palvelut liike-elämälle, liikevaihdon kehitys

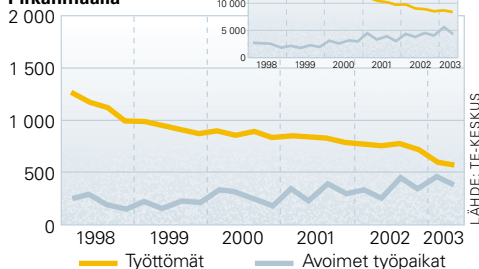
Palvelut liike-elämälle, palkkasumman kehitys

Palvelut liike-elämälle, työlliset, Pirkanmaa

Palvelut liike-elämälle, työttömät sekä avoimet työpaikat työvoimatoimistoissa Pirkanmaalla

Informaatiosektori

Palvelutuotanto, sisältötuotanto

ICT-palvelutuotantoon kuuluvat tietojenkäsittelypalvelut, teleliikenne sekä viihde-elektroniikan, tietokonelaitteistojen ja tietoliikennevälineiden tukkukauppa. Palvelutuotannon liikevaihto on kasvanut Pirkanmaalla 2000-luvulla koko maata nopeammin. Myös palkkasumma Pirkanmaalla kasvaa, koko maan palkkasummakäyrä osoittaa tasaista kehitystä.

ICT-sisältötuotantoon lasketaan muun muassa kustantaminen, liikkeenhoidon konsultointi, mainos- ja viestintäpalvelut sekä uutistoimistot. Sisältötuotannon liikevaihto tasaantui vuonna 2002 sekä Pirkanmaalla että koko maassa. Palkkasumma on Pirkanmaalla noususuuntainen, koko maassa lievästi laskeva.

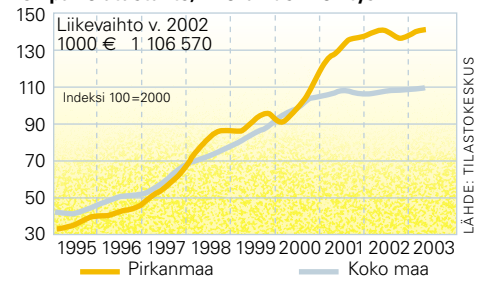
Alueellisen ICT-barometrin mukaan sekä palvelu- että sisältötuotannon yritykset odottavat liikevaihtonsa kasvavan vuonna 2003. Alan pirkanmaalaisista yrityksistä 24 % odotukset ovat myönteiset. Lievää kasvua ennakoidaan

myös vuodelle 2004. Asiakkaat harkitsevat uusia tietotekniikkainvestointeja ja ICT-toimintojen ulkoistamisen jatkuminen kasvattaa osaltaan alan liikevaihtoa.

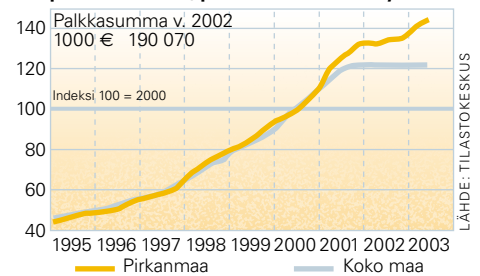
Palvelutuotannossa kilpailu on nopeasti kansainvälistynyt ja suomalaisten yritysten ongelmaksi uhkaa muodostua korkea hintataso halvan työvoiman maihin verrattuna. Yritykset harkitsevatkin ohjelmointityön teettämistä alihankintana Suomen lähialueilla.

ICT-barometrin kyselyssä alan pirkanmaalaisista yrityksistä 35 % arvioi henkilöstömääränsä kasvavan vuonna 2003, supistumista ennakoitiin 12 % yrityksistä. Yritysten arvioiden perusteella ICT-alan henkilöstömäärä kasvaa vuoden 2003 toisella puoliskolla Tampereella enemmän kuin alan muissa keskuksissa Espoossa, Keski-Suomessa, Pohjanmaalla tai Turussa. Työvoiman saatavuutta pidetään Tampereella hyvänä.

ICT palvelutuotanto, liikevaihdon kehitys

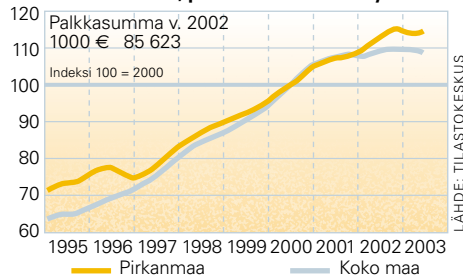
ICT palvelutuotanto, palkkasumman kehitys

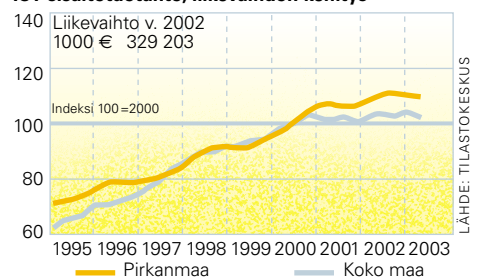
Palvelutuotanto: tietojenkäsittelypalvelu, teleliikenne sekä viihde-elektroniikan, tietokonelaitteistojen ja tietoliikennevälineiden tukkukauppa.

Sisältötuotanto: kustantaminen, liikkeenhoidon konsultointi, mainos- ja viestintäpalvelut, radio-, tv- ja elokuvatoiminta sekä uutistoimistot.

ICT sisältötuotanto, palkkasumman kehitys

ICT sisältötuotanto, liikevaihdon kehitys

Vertex Systems menestyy kahden alan osaajana

Tampereelainen Vertex Systems Oy suunnittelee CAD-ohjelmistoja koneen- ja talonrakennuksen tarpeisiin. Yrityksen ohjelmistojen lisensseistä 15 prosenttia myydään ulkomaille, teknisen suunnittelun ohjelmistojen osalta Aasiaan, rakennussuunnittelun osalta USAan ja Englantiin.

Vertex Systemsillä ei ole suomalaisia kilpailijoita.

– Lähes 80 prosenttia kotimaisista talovalmistajista käyttää ohjelmistojamme, toimitusjohtaja **Mikael Piekkala** kertoo.

– Nyt kun asuntokauppa käy ja taloja rakennetaan, se näkyy meidänkin tuloksessamme. Toisella tuotesektorillamme eli koneenrakennuksessa on sitten sitäkin hiljaisempaa, metalliteollisuuden investoinnit ovat hyvin vähissä.

Vertex Systemsin palveluksessa on Tampereella 75 henkilöä, Helsingissä työskentelee kaksi henkeä tuotekehityksen parissa. Euroopan myynti hoidetaan Ranskan toimistosta. Aasian myyntiyksikkö on Singaporessa, sen edustustot Kiinassa ja Thaimaassa. USAssa toimii myynti- ja markkinointitoimisto Argos Systems.

– Kansainvälistyminen vaatii pitkäjänteistä suunnittelua ja kärsi-

vällisyyttä, varsinkin USAssa rakentamisen markkinoille tunkeutuminen oli vaikeaa. Nyt olemme toimineet siellä menestyksellisesti jo kymmenen vuotta. Aasia on meille uusi kasvava markkina-alue, jonne viemme teknisen suunnittelun ohjelmistoja, Piekkala kertoo.

Vertex Systemsin kilpailijat tulevat USAssa ja Englannista. Kansainvälisessä kilpailussa menestymiseen vaaditaan Piekkalan mukaan jatkuvaa tuotekehitystä.

– Kun koneenrakennuksen toimitukset ovat olleet lähes pysähdyksissä, olemme ehtineet kehittää alan tuotteemme iskukykyisiksi. Olemme valmiita toimimaan heti, kun investoijat lähtevät liikkeelle.

Tuotekehityksessä Vertex Systems nojaa omaan tietotaitoon. Osia ohjelmistoihin ostetaan tarvittaessa yhdysvaltalaisilta ja englantilaisilta yrityksiltä.

– Halpaa ja osaavaa työvoimaa löytyisi Aasiasta, mutta se on liian kaukana Tampereen tuotanto- ja kehitysyksiköstä. Uuden kehittäminen vaatii jatkuvaa yhteistyötä ja kontakteja, tiimityö ei kannu kunnan hedelmää, jos tekijät ovat eri puolilla maapalloa, Piekkala sanoo.

– Onneksi meillä on Tampereen teknillinen yliopisto, jossa suuri osa henkilöstöstämme on opiskellut. Monet ovat ensin tehneet meille diplomityönsä ja valmistuttuaan tulleet meille töihin.

Osaamiskeskustoimialat

Informaatio- ja kommunikaatioteknologia, koneenrakennus ja automaatio, viestintä, terveysteknologia sekä asiantuntijapalvelut

Kansalliseen osaamiskeskusohjelmaan kuuluvien osaamiskeskusalojen kehitystä seurataan klusterinäkökulmasta. Seuranassa ovat mukana kansalliseen ohjelmaan kuuluvat osaamiskeskukset eli informaatio ja -kommunikaatioteknologia, koneenrakennus ja automaatio, viestintä sekä terveysteknologia.

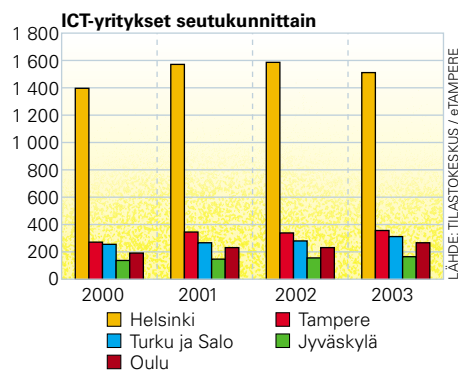
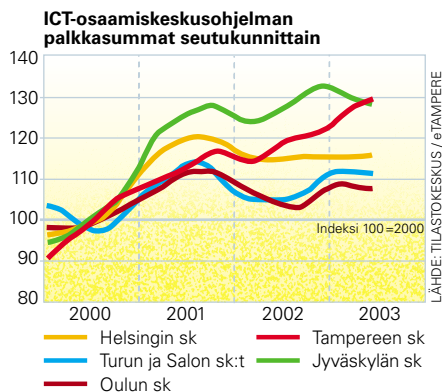
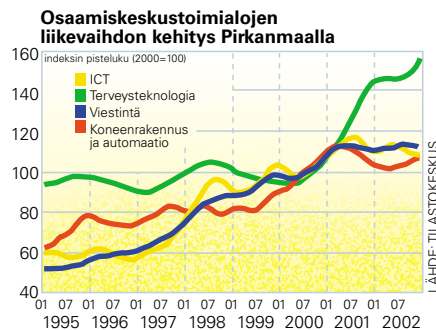
Klusteriseuranta tarkastelee kehitystä perinteistä toimialaluokittelua laajemmin. Esimerkiksi koneenrakennuksen ja automaation kehityksessä ovat mukana metalliteollisuuden lisäksi muun muassa koneenrakennuksen komponenttitoimittajat muilta toimialoilta (esimerkiksi kumiteollisuus) ja alaan liittyvät palvelut (esimerkiksi insinööritoimistot). Näin

tarkasteltuna eri klusterit sisältävät osin samoja toimialoja.

Tilastokeskuksen osaamiskeskusvertailun mukaan informaatio- ja kommunikaatioteknologian eli ICT:n palkkasumman kehitys oli vuoden 2003 alussa vahvinta Tampereen seutukunnassa. Kasvuseutukuntien eli Oulun, Jyväskylän, Tampereen, Turun ja Salon sekä Helsingin ICT-osaamiskeskuksesta Tampereen palkkasumma kasvoi eniten tammikuusta 2000 kesäkuuhun 2003. Positiivinen kehitys osoittaa yritysten, rahoittajien ja yhteistyökumppaneiden luottavan Tampereen seudun monipuoliseen ICT-osaamiseen. Maailman ja Suomen varovaisen positiiviset talousnäkymät sekä Tampe-

reen alueen tasaisena säilynyt vetovoima luovat edellytykset positiivisen kehityksen jatkumiselle.

Tampereen seudun terveysteknologian osaamiskeskusten 1990-luvun puolivälissä alkanut kasvu jatkuu edelleen. Sekä bio- että terveysteknologian tuotteiden kansainväliset markkinat kasvavat elintason nousun ja väestön ikääntymisen myötä. Kilpailu on globaalia, suomalaisten vahvuus on huippuosaaminen esimerkiksi lääketieteellisessä diagnostiikassa ja biomateriaalien kehittämisessä. Terveysteknologian osaamiskeskusten asiakaskunta koostuu kansainvälisistä lääkeyrityksistä, tutkijoista ja kehitysorganisaatioista.

Tutkimus ja liike-elämä yhteistyössä - uusia avauksia

Tuotekehityskeskus

Tuotekehityskeskus tarjoaa yrityksille tuotekehityspalveluja ja teknisten laitteiden kehitystukea. Tarvittaessa keskus hoitaa myös kokonaisen tuotekehitysohjelman läpiviennin. Palvelujen tavoitteena on lyhentää tuotteen kehittämiseen kuluva aikaa, alentaa tuotantoon ja tuotantovälineisiin vaadittavia investointeja sekä parantaa lopputuotteen laatua. Tuotekehityskeskukseen ensimmäiset projektit käynnistyvät vuoden 2003 lopulla. Keskukseen toimitilat Hermian Teknoparkiin valmistuvat syksyllä 2004.

Neogames

Teknologiakeskus Hermia kokosi keväällä 2003 yhteen suomalaiset digitaalisten pelien kehittäjät ja valmistajat. Alan valtakunnallinen osaaminen kerätään verkostoon, jossa toimii sekä tutkimus- ja koulutuslaitoksia että yrityksiä eli alan tutkijoita, sisällön suunnittelijoita, teknologian kehittäjiä, rahoittajia ja jakelijoita. Pelialan osaamiskeskus Neogames kehittää digitaalisia video-, tietokone- ja mobiilipelejä sekä uusia pelimuotoja. Tavoite on tukea suomalaisen peliteollisuuden kehitystä ja menestystä kansainvälisillä markkinoilla. www.hermia.fi/neogames

Kudosteknologiakeskus Terttia

Tampereen yliopisto ja Tampereen teknillinen yliopisto perustavat yhteistyössä kudosteknologiakeskus Tertian. Keskukseen kudosteknologinen tutkimus ja koulutus perustuvat lääketieteen ja teknologian yhdistämiseen. Terttia toimii myös Suomea ja Pohjoismaita palvelevana kudospankkina. Keskus aloittaa toimintansa Tampereen yliopiston Lääketieteellisen teknologian instituutin yhteydessä vuoden 2004 alussa ja siirtyy myöhemmin yliopiston erillislaitokseksi.

Pirkanmaan talous

Toimialojen nykytila ja näkymät

on ajankohtainen katsaus Pirkanmaan talouden kannalta keskeisimpien toimialojen nykytilanteeseen ja lähikuukausien näkyymiin. Katsaus on tarkoitettu yritysten, kuntien ja elinkeinoelämän tukiorganisaatioiden käyttöön niiden analysoidessa ja ennakoimassa omia toimiaan.

Pirkanmaan TE-keskuksen, Tampereen kauppakamarin, Pirkanmaan liiton, Pirkanmaan Yrittäjien ja Tampereen kaupungin elinkeinokeskuksen tuottama julkaisu on syntynyt läheisessä yhteistyössä alueellisten toimialajärjestöjen kanssa. Perusaineistona ovat Tilastokeskuksen tätä tarkoitusta varten kokoamat tuoreimmat liikevaihto- ja palkkasummatilastot sekä Pirkanmaan TE-keskuksen työvoimatilastot. Kehitystä ja käytännön liiketoiminnan tulevaisuuden näkymiä ovat arvioineet kunkin toimialan asiantuntijat yrityksistä ja toimialajärjestöistä.

Alueellinen talouskatsaus ilmestyi ensimmäisen kerran helmikuussa 2002. Katsaus julkaistaan sisällön painopisteitä vaihdellen kahdesti vuodessa. Toivomme yritysten ja muiden organisaatioiden edustajilta aktiivista palautetta ja kehittämisajatuksia, niin että katsauksesta muodostuisi hyödyllinen työkalu Pirkanmaan ja sen elinkeinoelämän kehittämiseen.

PIRKANMAAN LIITTO

Pirkanmaan liitto

Maakunnan kehittäjä ja edunvalvoja, maakunnan tunnetuksi tekijä

- edunvalvonta
- maakuntasuunnittelu
- aluekehitysohjelmat
- maakuntakaavoitus

www.pirkanmaa.fi

Pirkanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan palvelukeskus

- neuvontapalvelut
- kehittämispalvelut
- koulutuspalvelut
- rahoituspalvelut

www.te-keskus.fi

Pirkanmaan Yrittäjät

Pirkanmaan Yrittäjät ry

Yrittäjyyden edistäjä Pirkanmaalla

- edunvalvonta
- neuvontapalvelut
- koulutuspalvelut
- jäsenpalvelut

www.pirkanmaanyrittajat.fi

TAMPEREEN KAUPPAKAMARI

Tampereen kauppakamari

Elinkeinoelämän kansallisten ja kansainvälisten verkostojen rakentaja

- edunvalvonta
- koulutustoiminta
- jäsenpalvelut
- viranomastehtävät

www.tampere.chamber.fi

Tampereen kaupunki, elinkeinokeskus

Elinkeinoelämän kehittäminen

- elinkeinostrateginen linjaus
- kehittäjäverkoston yhteistyö
- yritystoimintaympäristön kehittäminen
- toimialojen kehittäminen

www.tampere.fi

www.tamperebusiness.com